

Som känt gäller i Finland ännu den föräldrade bestämmelsen att envar, som önskar eldbegängelse efter döden, skall förordna därom under livstiden. Enligt förordningen av den 11. dec. 1931 är universitetets anatomiska inrättning dock berättigad att låta anatomiliken undergå eldbegängelse utan att behöva tillämpa denna bestämmelse, ej häller paragrafen ang. särskild dödsattest. Under och efter kriget ha myndigheterna ang. stupade godtagit ett av prästerskapet utfärdat ämbetsbetyg där, i dödsorsaken angivits som stupad, gällande detta betyg såväl som identitets- som dödsattest. Ser man detta mot bakgrunden av vår onödigt fordrande förordning, infinner sig osökt tanken att eldbegängelse mycket väl tycks låta sig utföra utan de stränga restriktioner, som lagen påbjuder. Visserligen råder undantagsförhållanden, men om faran för missbruk verkligen är så stor som vederbörande misstänker, så finnes den till även under exceptionella omständigheter och just då kanske i ännu högre grad än annars.

I samband med kriget framträdde även en fråga, som, fast den ej hade direkt sammanhang med vårt krematorium, dock skulle berört föreningens uppgift ifall gränserna mot Ryssland hade blivit de gamla, näml. massbränning av stupade. Saken diskuterades per korrespondens mellan S. F. S:s experter läroverksadj. Övden och dipl. ing. Jeanson samt förf., men sköts åt sidan såsom icke vidare aktuell då fred slöts och alla de stupade blevo på den ryska sidan av den nya gränsen. Ur korrespondensen framgick bl. a. att från Danmark framlagts ett förslag om ett system i form av tjärmila, övertäckt med trä och torv. Från Sverige framkom ett förslag till transportabel incinerator, som eventuellt skulle åtfölja någon ambulans. Då massan av stupade emellertid var oerhörd stor, gällde här att få en effektiv massbränning till stånd. Förf. gjorde därför upp ett förslag till brandgravar, som i grupper om tio skulle byggas på tio olika uppsamlingsplatser i de områden, där man

visste att större antal döda funnos. Kostnaderna för dessa gravar kunde hållas inom rimliga gränser genom den enkla konstruktionen: ett dike, öppet i båda ändar, med roster och askkanal i botten. Enligt min beräkning skulle 300.000 lik kunnat brännas på en månad och detta borde ung. motsvarat behovet och den fordran på snabbhet som i detta fall måste uppställas. Frågan förföll dock som redan nämndes. Den transportabla incineratorn kunde kanske däremot användas i propagandasyfte på orter där krematorium icke finnes.

Huru sedan förfarits med de stupade på de förra valplatserna har jag mig icke bekant.

Jag vill här begagna tillfället att uttala vår förenings och min varma tacksamhet för alla de bevis på deltagande och hjälpsamhet som kommo oss till del från eldbegängelsevännerna i Norden, erkännerligen Sverige, under vår hemsökelses tid.

Klockringning med radiogrammofon

Af Bergsingenjör Kurt Jeanson, Stockholm

Under den hårda järntid, som nu råder, då klockmalmen är synnerligen dyrbar och måhända ändock en dag måste omsmältas för ett annat, vanhelgande ändamål, vilja vi likväl icke gärna uddvara klangen av den ädla malmen. Detta behöva vi heller icke! Till och med om malmen skulle göras till granater och utsända ett ljud, vitt skilt från det, vartill den vigts, kan vi dock få klangen av klockor. Ja, vi kan få höra klangen av just de klockor, som vi kanske en gång hållit kära, få höra ljudet av hembygdens klockor ringa över vår bår, när slakten samlas kring denna.

* * *

Vid Svenska Eldbegängelseföreningens krematorium i Stockholm förefanns sedan gammalt ett stort behov av kyrkklockor för jordfästningsringning. Närmaste kyrka låg på motsatt sida av den stora kyrkogården

och dess klockor voro även starkt upptagna för alla övriga förrättningar. Krematoriets tornbyggnad var konstruktivt för svag att tillåta inbyggnad av klockor. Tanken att vid sidan om krematoriet bygga en klockstapel var ej heller realiserbar, enär vi icke disponerade erforderlig mark härför, och anläggningen hade för övrigt kostat c:a 12,000 kr. Krematoriets dåvarande initiativrike inspektör, överstelöjtnant *G. Kinell*, kom då med det goda uppslaget. När krematorierna i Tyskland kunde använda grammofon för musiken, varför skulle, då icke lika väl klockringning kunna åstadkommas med hjälp av lämpligt placerade ljudförstärkare?

En provanläggning installerades 1935 med välvillig hjälp av Radiotjänsts fackman. Proven utföll så väl, at redan i februari samma år den slutliga installationen kunde tagas i bruk. Den utfördes med apparater från firman Telefunken och består av ett grammofonverk för två skivor samt elektrodynamisk högtalare placerad överst i tornkrönet. Den senare anordnades, så at ljudet riktades mot kyrkogården, under det att de tornfönster, som vetta mot bebodda stadsdelar, helt avskärmades. Härmed vanns en väsentlig fördel gentemot vanliga klockor, i det ringningen praktiskt taget höres endast över kyrkogården och ej stör övriga närboende. Grammofonverket er installerat i ett vaktmästarerum. Kostnaden för anläggningen utgjorde 2500 kronor.

En väsentlig fördel med detta system ligger däri, att man kan valfritt inspela plattorna efter de klockor, som hava erkänt god klang, och sålunda få fram en kvalitativt hög ljudeffekt. Möjligheter föreligger även att kunna variera klangfärgen genom användning av inspelningar av såväl dur- som mollklockor.

Vid Sandvikens krematorium har problemet lösts från en något avvikande utgångspunkt. Häröver citeras en artikel i »Ignis» n:r 5 1939: »Vi ha här en ny kyrka med vackra klockor, och det syntes oss önskvärt att kunna direkt överföra klangen därifrån till

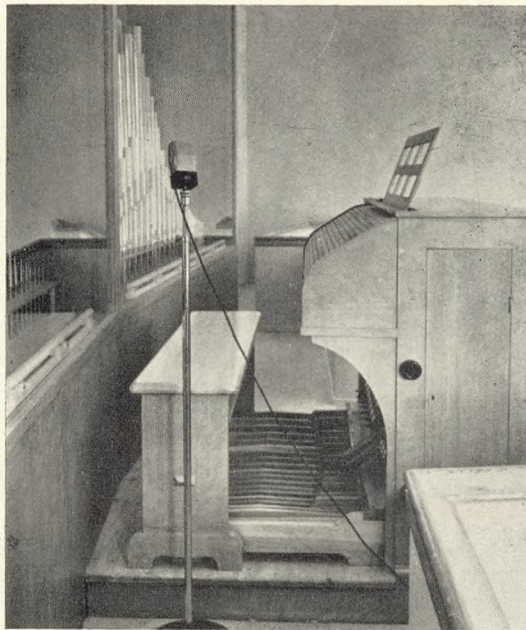
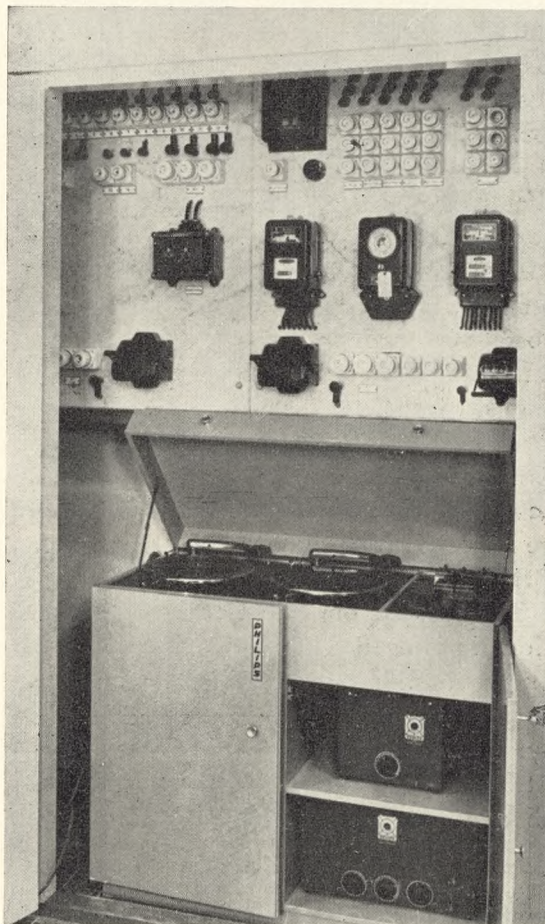

Fig. 234-35.
Anordningar för
Klockeringning med
Radiogrammofon.

krematoriet. Detta lyckades också genom en av firman Aga-Baltic utförd anläggning, som i korthet innebär, att en i kyrkornet uppsatt mikrofon upptager ljudet från kyrkklockorna och överför detsamma till en förstärkare, som är placerad i krematoriets expeditjonsrum. På taket av krematoriebyggnaden är uppsatt en högtalare, varifrån klockklängen ljuder ut, så att den höres både inne i kapellet och över hela kyrkogården. Ljudstyrkan kan regleras från expeditjonsrummet. Överföringen från kyrkan till krematoriet sker genom en vanlig telefonledning.

Anläggningskostnaden uppgick i sin helhet till icke fullt 3500 kronor. Det kan tilläggas, att klockljudet är synnerligen vackert, utan några störande biljud, och att hela anläggningen fungerat utmärkt under de tre år, som den nu varit i bruk. —

Den nyaste och i sin omfattning största anläggningen finna vi vid Norrköpings krematorium, taget i bruk år 1938. Här tillgodoses ej enbart klockringningen. Från samma grammofonverk kan även musik erhållas för det mindre kapellet samt urnutlämningsrummet. Därjämte kan musiken från orgeln i det stora kapellet genom en s. k. bandmikrofon överföras till nyssnämnda rum. Anläggningen, av Philips fabrikat, har kostat 3650 kronor. Även vid Stockholms i juni månad idrifttagna storkrematorium på Skogskyrkogården (se »V. K.« S. 92-96) har förutsetts installation av grammofonmusik vid sidan av den levande orgelmusiken. Från huvudkappellets orgel kan musiken genom tre högtalare föras ut över den stora öppna förhallen samt ceremoniplatsen.

Ur en artikel om den första grammofonklockringningen i »Ignis« n:r 4, 1935, må som avslutning citeras följande ord: »Från visst håll har kritik framkommit över en dylik »funkisanordning«. Den vore ägnad att förväxla sken och verklighet. Vi låta den blida finske skalden svara:

En fin omärklig linje är emellan båda:
Svårt är at skilja himmel från fjärran bölja,
och verklighetens gränser kan ingen skåda.

Kyrkklockorna äro härvidlag ikke det väsentliga, utan detta är just den vigda målmens klang, som tonande ur rymden stämmer sörjandes sinnen till rofylld högtid i det sista avskedets stund«.

De nye Kriges Grave

Efterretningerne om de nye Kriges Grave er fortsat sparsomme, — og det er neppe muligt at se nye Retningslinjer for Grave-nes eller Kirkegaardenes Indretning; men som Verdenskrigens Grave er kommet til at præge vor Tids Kirkegaard, vil sikkert ogsaa de nye Kriges Grave faa deres Bestydning.

I Finland har Foreningen »Hautausmaiden Ystäväet« (Kirkegaardenes Venner) siden den 16. Decbr. 1939 haft sin vigtigste Opgave i at tage sig af en værdig og smuk Indretning af Landets mange Heltegrave. Disse forekommer i hvert eneste Sogn og paa hver eneste Kirkegaard, i de større Landsogne rummende indtil 320 og fra 100 til 1000 Heltegrave i Byerne; paa Helsingfors Sanduddskirkegaard ligger der mere end 600 og paa Norra c. 100; Fig. 232-33 fra førstnævnte viser nogle af de Grave, som rummer Urner af Faldne. Artisten (Kunstneren) *Ilmari Wirkkala* fik under Finlands første Frihedskrig til Opgave at gøre Udkast til Fællesgrave for Frihedskrigens Frontkæmpere, og dette blev godkendt af Frontkæmperforbundets Styrelse, hvorefter det realiseredes, — samme Idé er nu kommet til Anvendelse ved de nye Heltegrave, idet der dog sker den Ændring, at hver Grav faar sin egen Granittavle med den Faldnes Navn og Dødssted. Alle Grave planeres ind i et eneste Græsfelt, og en Blomsterrabat bliver fælles for dem alle. Mindesten med Indskrift stilles op udfor selve Gravfeltet, og et stort Omraade omkring det forbeholdes til Plads for Ceremonier o. l.

Fra Norge, hvor Felttøget mod Tyskland varede fra 8. April til 9. Juni, meddeles bl. a.